

Матыў парога, мяжы ў экзістэнцыяльнай прасторы рамана Мілана Кундэры "Вальс на развітанне" і аповесці Віктара Казько "Да сустрэчы"

Праблему парога, мяжы далучыў да маштабных філасофскіх праблем Ф.Ніцшэ ў працах “Так гаварыў Заратустра”, “Антыхрыст”. Нямецкі мысліцель змадэляваў сітуацыю “вялікага разрыву”, пакінуўшы чалавека без Бога, без маралі, ведаў, ідэалогіі, у выніку чаго адбылася пераацэнка фактычна ўсіх каштоўнасцей, і свет у тым ліку застаўся без самога чалавека. Безумоўна, такая акалічнасць, калі “ўсё дазволена” і не варта “нічога баяцца”, здольная была выклікаць дэфармацыю псіхікі, пагражала чалавеку апынуцца ў бездані, але зацягнуць яго “у бязмежнасць вар’яцтва” філосаф, як лічаць даследчыкі прац Ф.Ніцшэ, не адважыўся. На гэты крок пайшла літаратура.

Расійскае літаратуразнаўства сцвярджае, што праблема мяжы, парога хвалявала і вялікіх рускіх пісьменнікаў Л.Талстога, Ф.Дастаеўскага, А.Белага, Л.Андрэева, І.Буніна, У.Набокава і інш. мастакоў прыгожага слова. Навуковец В.Заманская піша: “... если экзистенциальное мышление исследует проблему пределов в ситуации "мир без Бога", то Л.Толстой "Бога" видит не столько в теологическом аспекте, сколько в качестве "предела" для человека. “Бог” в творчестве Толстого материализует собою те изначальные этические (падк. мной – Т.Т.) пределы, которые определяют человека” [3,с.73]. У плане праблемы мяжы, парога для рускай літаратуры важнай аказалася праблема суадносін інтэлекту і маралі. Чалавек, які страціў сумленне, сцвярджае класіка, страчвае ўсё.

Сучасная проза імкнецца спасцігнуць саму сутнасць чалавечага існавання, магчымасць выбару ўласнай мадэлі паводзін, зразумець своеасабліvasць светаадчування эпохі, не даючы пры гэтым гатовых адказаў і рашэнняў. “Мудраць сумнення” (М.Кундэра) пануе ў літаратуры нашага часу. Пафас, адкрытая эмацыянальнасць, маралізатарства ёй не ўласцівы, тут мы хутчэй можам гаварыць пра мастацкі вопыт чалавецтва, прапушчаны праз суб’ектыўны, асобны пачатак. “Под влиянием современных открытий,

гипотез, прозрений в естествонаучных и гуманитарных знаниях вызревает и кристаллизуется – в художественных произведениях! – новый тип мышления, новый тип философствования, характерный для нашего времени пересмотра ценностных ориентиров, воплощающий модель нелинейного мышления, идеи плюрализма научных знаний, ориентацию на будущие структуры глобальной цивилизации" [7, с.5].

Як вырашае праблему парога, мяжы сучасная мастацкая проза? Якія аспекты гэтай праблемы найбольш актуальныя сёння? Пры любой пастаноўцы пытання відавочна адно – матыў парога, мяжы дае магчымасць мастаку зазірнуць у патаемныя куточки чалавечай душы, у глыбіні падсвядомага, але, як трапна заўважыў французскі пісьменнік і крытык Робэр Андрэ, "поиск себя предполагает и внимание к другим людям, живущим и действующим в определенную эпоху с её нравами и отношением к истории" [1, с.215]. Не выпадкова, нямецкі філосаф і сацыёлаг Ю.Хабермас піша, што ў сучасным свеце "отдельному человеку уже не реализовать свою индивидуальность в одиночку; окажется ли его выбор собственной жизненной истории успешным или нет, зависит от "да" или "нет" других" [6].

Арыгінальная здольнасць заходнееўрапейскага пісьменніка Мілана Кундэры і беларускага Віктара Казько працаваць на мяжы сітуацый сведчыць аб іх жаданні спасцігнуць таямніцы быцця, чалавечую індывідуальнасць у паліфаніі грамадскіх сувязей. Верхні падзейны слой рамана "Вальс на развітанне" і аповесці "Да сустрэчы" не складаны, пад ім схаваны больш глыбокі пласт – філасофска-псіхалагічны. М.Кундэра і В.Казько востра адчуваюць духоўны бок быцця, звычайнага, штодзённага, але пранікненне ў псіхіку герояў адбываецца не толькі праз сацыяльныя матывіроўкі, перш за ўсё – праз экзістэнцыяльныя. Экзістэнцыяльная прастора рамана і аповесці пабудавана на межах і парогах. Мастакоў цікавіць не логіка смерці (хаця матыў смерці ў творах сюжэтаўтваральны), а логіка жыцця, чалавечай псіхікі, акрэсленай праз матыў парога, мяжы, праз адначасовасць розных поглядаў на свет, няўлоўныя адценні думак, выказаных і нявыказаных слоў.

Мастацкае раскрыццё сутнасці дзеючых асоб у дыялогах з “іншымі” наогул паглыбляе нашы ўяўленні пра чалавека, яго псіхіку, фантазіі, мары, пра іх сувязі з рэчаіснасцю. Ніхто з герояў рамана Мілана Кундэры “Вальс на развітанне” не можа выйсці за межы асабістай прасторы, выйсці з свайго “я” да “другога”. Нават муж і жонка Каміла і Кліма настолькі адчужаны, што не здольны спасцігнуць “другога” праз уласнае самаадчуванне, заглябіцца ў сацыяльнае і прыроднае быццё другой палавіны. Не могуць пераадолець драматызм “я” – “не-я” Вольга і Якуб, Ружэна і Кліма. Псіхалагічны дыскамфорт скаваў іх свядомасць, выдаліў герояў Кундэры за межы ўзаемапрыцягнення. Усе персанажы рамана пры татальным пачуцці адзіноты адчуваюць балючую неабходнасць чалавечых кантактаў, сапраўдных, шчырых, але іх дыялогі сведчаць аб трагічнай адасобленасці, хісткасці жыццёвых пазіцый пры агульным прыняцці жыцця наогул.

Дзеючыя асобы твора “Вальс на развітанне” ўзаемазалежныя і самадастатковыя, узаемападобныя і розныя адначасова. Гэтыя людзі ў пераважнай большасці сваёй заземленыя, бездухоўныя, але заземленая неінтэлектуальнасць герояў не адштурхоўвае чытача, няўлоўны экзістэнцыяльны падтэкст фарміруе ў творы глыбінную філасофскую канцэпцыю, якая ўздзейнічае на чытача не толькі вобразам, але і рытмічнай арганізацыяй фразы, рознакурснымі сцэнамі, паўтарамі, што было заўважана французскім даследчыкам Франсуа Рыкарам: “Суть “Вальса на прощание” в снятии завесы. Он воспроизводит или, скорее, творит бесконечную протяженность мира (падкр. мной – Т.Т.), безграничное пространство, которое не только является воображаемыми декорациями действия,... но, по сути, составляет территорию... искусства романа, столь же реальную, сколь и ментальную”.

Герой аповесці В.Казько “Да сустрэчы”, наадварот, чалавек з высокім інтэлектуальным патэнцыялам, прызнаны ў свеце Майстар, Мастак, тонкі знаўца чалавечай душы (“... яму асабіста, аднаму з усёй краіны, прыйшло запрашэнне ад ЮНЭСКА прыехаць у Парыж”)[4, с.22]. Дэфармаваная

свядомасць грамадства прымушае яго адмовіцца ад "себя ставшаго" дзеля новага мастацкага эксперыменту, галоўным персанажам якога стане ён сам. Сутнасць гэтага выпрабавання Майстар сфармуляваў так: *"... аддацца і зазірнуць у вочы свайму вар'яцтву. Паверыць яму. І вас будзе ўжо двое. Апроч гэтай дваістасці ў вас жа яшчэ і пара рук, дзве пары, дзве галавы. Праўда, абедзве яны могуць закончыць свой век у вар'яцкім доме. Але Бог і любіць бажавільных. Тут трэба толькі ведаць, захоўваць мяжу, ісці, набліжацца, але не хапаць Бога за бараду"* [4, с.25].

В.Казько дакладна мадэлюе схему ўзаемаадносін мастака і грамадства, мастака і жыцця ў сістэме каардынат двух светаў: сучаснасць і памяць, жыццё і смерць, сон і рэчаіснасць, ісціна і хлусня. Ланцужок гэтых паняццяў можна працягваць да бясконцасці. Важна зразумець толькі адно – герой В.Казько заўсёды на мяжы, на парозе гэтых светаў. Майстар з твора "Да сустрэчы" часта сам шукае гэтыя межы, сам іх стварае, каб выпрабаваць сябе і тых, хто побач. Парог рэальнага і іррэальнага светаў у аповесці ледзь бачны, рухомы і няўлоўны, часам ён знікае паміж рэчамі, якія ў жыцці ніколі не могуць быць аб'яднаны, "но в пересечениях разных систем координат познается и истинный смысл бытия, и абсолютная цена явлений" [3, с. 230].

Майстар В.Казько свабодна перамяшчаецца з аднаго свету ў другі, ён спалучае часы і прасторы, сучаснасць і вечнасць. Гэта дапамагае пісьменніку выявіць глыбінную экзістэнцыю чалавека, спасцігнуць вынікі жахлівага самаразбурэння і самазнішчэння праз прызму трагічнай рэтраспектывы Мастака, душа якога "драбніцца", "захлынаецца ад плачу", бачачы "пачварную прывіднасць" сённяшніх дзён.

Адна з галоўных ідэй рамана М.Кундэры "Вальс на развітанне" – ідэя алагічнасці быцця, у якім чалавек – ахвяра. Героі Кундэры не здольны вытлумачыць логіку быцця, і логіка жыцця губляе перад ёй сваё значэнне. На ідэю твора працуюць прычынна-выніковыя сувязі, якія відавочна слабыя, а па вялікаму рахунку яны – алагічныя. Гэта дае магчымасць пісьменніку стварыць вобраз разарванага свету, перадаць яго пульс, рытм, дынаміку.

Навакольны свет для герояў М.Кундэры, як і для герояў В.Казько – гэта свет-пастка, дзе важна намацаць хоць нейкую кропку апоры, каб зразумець, у якім вымярэнні, часавым і прасторавым, яны знаходзяцца. Усе персанажы без выключэння пастаўлены ў сітуацыю выпрабавання. І Мілан Кундэра, і Віктар Казько ствараюць своеасаблівы "роман выпрабавання" (М.Бахцін): "Мир этого романа – арена борьбы и испытания героя; события, приключения – пробный камень для героя" [2, с. 201]. М.Кундэра выпрабоўвае сваіх герояў на "посредственность", і яны цалкам адпавядаюць мастакоўскай канцэпцыі, сутнасць якой у тым, што свет належыць чалавеку "сярэдзіны".

Сітуацыя, у якую трапіў трубач Кліма (непажаданая для яго цяжарнасць медсястры Ружэны), напоўнена экзістэнцыяльным зместам: прымусіць дзяўчыну шляхам падману і прымусу зрабіць аборт. Праз зваротлівую тактыку паводзін музыканта з медсястрой пісьменнік спрабуе вызначыць парог, мяжу добра і зла, веры і вернасці, здрады і кахання, і самае галоўнае – вызначыць ступень дэградацыі чалавека, які пераступіў гэты парог.

Медсястра Ружэна таксама на мяжы выбару: застацца з Францішкам, мясцовым хлопцам, які кахае дзяўчыну, але для яе ён асацыіруецца са "светам банальнасці і нуды, светам няўдач і капітуляцый", адкуль яна хацела ўцячы, ці дамагчыся праз сваю цяжарнасць права быць побач з трубачом, сталічнае асяроддзе якога не прымала правінцыялкі. На самой справе, ваганняў у медсястры не было, яе цяжарнасць, па ўласнаму перакананню, – гэта карт-бланш у прыгожае заўтра, таму яна не павінна здавацца, не павінна капітуліраваць.

Раман М.Кундэры "Вальс на развітанне" і апавесць В.Казько "Да сустрэчы" ёсць развянчанне грамадскага рамантычнага максімалізму, калі ідэал становіцца ілюзорным, каханне ператвараецца ў распушту, а жыццё ў ірацыянальны ланцужок выпадкаў і здарэнняў. "Рамантычнае тамленне па каханні", па высокаму гуманістычнаму ідэалу, хрысціянскай маралі суседнічае з затхлай пошласцю нораваў маленькага курортнага гарадка, сталіцы, дзе людзі адасоблены і адчужаны. Дэфармаваная псіхіка герояў М.Кундэры адлюстроўвае

працэс разбурэння іх асобы. Рэўнасць Францішака і Камілы выліваецца ў стрэсавую манію праследавання, яны загубілі сябе як асобу і жыццёвыя сітуацыі перажываюць неадэкватна. Аднолькава цынічны былы палітычны ссыльны Якуб і доктар Шкрэта, першы кіруецца не проста логікай злосці на свет і абставіны з-за таго, што несправядліва быў калісьці асуджаны, а хутчэй жаданнем паэксперыментаваць над сабой, дайці да мяжы, парога маральнай дэградацыі і паглядзець на вынік. Выпадак з таблеткай-ядам, якой ён забівае Ружэну, – гэта працэс канчатковага самаразбурэння асобы Якуба. Яго свядомасць страціла мяжу рэальнага і іррэальнага, ва ўсіх сваіх бедах, няўдачах герой абвінавачвае іншых і паступова набліжаецца да маральнай катастрофы. Вобраз Якуба – увасабленне канцэпцыі адзіноты, абсалютнай і татальнай. Ступень дэградацыі доктара Шкрэты не меншая: пад ліслівай маскай благадушша хаваецца драпежніцкае нутро лекара-крымінальніка, бо метады лячэння яго як доктара далёкія ад гуманістычных прынцыпаў, якімі павінен кіравацца чалавек яго прафесіі.

Інтэлект і мараль, як вынікае з мастацкай канцэпцыі рамана М.Кундэры, непарыўна звязаны, разбурэнне аднаго з іх непазбежна выклікае дэфармацыю другога. Інтэлектуальны патэнцыял Якуба канчаткова разбураны яго забойствам медсястры Ружэны. У сітуацыі экзістэнцыяльнай адзіноты герой прызнаецца: *"Я был убийцей часов восемнадцать, улыбнулся он своим мыслям. Но потом возразил себе: нет, неправда, что он был убийцей всего лишь короткое время. Он убийца и останется им до самой смерти"* [5, с.258]. *"Да, он убийца, и его гордыня повержена в прах. (...) Сам он не имеет никакого преимущественного права на благородство и что наивысшее благородство – это любовь к людям, несмотря на то, что они убийцы"* [5, с. 275-276]. Запозненае раскаянне героя толькі паглыбляе трагічную спустошанасць яго душы, трагічны вынік жыццёвага шляху.

Чалавечая думка, як лічыць заходнееўрапейскі пісьменнік, фактычна, нічым не можа быць абмежавана, але тым не менш і яна мае мяжу, за якой пачынаецца незваротны працэс самаразбурэння. Для героя М.Кундэры такой

мяжой становіцца маральны аспект. Ігнараванне Якубам маральных прынцыпаў незваротна разбурае яго інтэлект, асобасны пачатак. Думкі героя пераступілі сваю мяжу, парог, выйшлі з-пад кантролю, і Якуб стаў іх ахвярай. “Любая деформация естественных пределов мысли, любое нарушение её естественных, гармоничных, адекватных родовым параметрам человека границ, обрекает на гибель не только мысль, но и человека” [3, с. 248]. Якуб адбыўся як адзінка соцыуму, але не адбыўся як асоба. Жаданне героя хоць нешта змяніць у жыцці прымушае пакінуць радзіму, дзе ніхто і нішто яго не трымае. Ад’езд, дарога напоўнены сімвалічным сэнсам, але сэнс гэтых сімвалаў, на жаль, трагічныны: Якуб адчувае сябе тым чалавекам, які, па сутнасці, прайшоў “міма” ўласнага жыцця.

М.Кундэра не пазбаўляе сваіх персанажаў магчымасцяў выбару, і гэты выбар цалкам адпавядае іх светаразуменню. Уласную свабоду яны бачаць не на аснове гармоніі са светам і людзьмі ў ім, а ў адчужэнні, адасобленасці, і над героямі навісла пагроза азлаблення, якая непазбежна прыводзіць да спусташэння і разбурэння душы, інтэлекту і жыцця. Навакольны свет, паказаны праз скажонае люстра адчужанай і раззлаванай свядомасці Ружэны, Клімы, Якуба, Камілы, узбуйняе трагічныя калізій да сусветнага маштабу. “Герои, – як трапна заўважае Э.Шэвякова пра персанажаў рамана “Вальс на развітанне”, – как будто любят, дружат, пытаются остаться самими собой, постичь себя, другого, но это всегда (...) – “прощальный” вальс – прощание с “абсолютными” ценностями, с мечтой о неповторимо-личностном в человеке, о взаимопонимании, – вальс непостижимых, взаимообратимых слов, чувств, отношений” [7, с. 150].

Твор Віктара Казько “Да сустрэчы” таксама засведчыў схільнасць беларускага пісьменніка да экзістэнцыяльнага светаадчування. Мастацкая канцэпцыя аповесці трымаецца не на сюжэце, а на ўнутраным напружанні, ледзь бачных нюансавых зрухах чалавечай душы, на пастаянным балансаванні прызнанага ў свеце і нікому амаль невядомага на радзіме Майстра-філосафа на

мяжы свядомага і падсвядомага, рэальнага і іррэальнага дзеля спасціжэння сваёй сутнасці на парозе двух светаў.

Падсумаванне жыццёвых вынікаў – сумны і балючы працэс для Майстара. Межы пераходу з аднаго свету ў другі вельмі зыбкія, цякучыя, невыразныя. Назіранне Майстра за ўласным паміраннем адбываецца на працягу месяца, для яго час пайшоў "з адмоўным знакам", калі праявілася поўная страта жадання жыцця, але працуе глыбінная свядомасць: *"Зведаць усё да апошняй кропкі на гэтым свеце, у тым ліку і сваю ўласную смерць, зведаць горкае і салодкае, усю брыдоту гэтага свету і яго прыгажосць. І не проста зведаць, адчуць самому, але і пераказаць, перадаць іншым, абудзіць іх ад той сярэдзіны, якая ніколі, нідзе і нікому не прайграе.*

І тут з уласным паміраннем яму было вельмі цікава, як жа гэта яно будзе праходзіць. Гэта цікаўнасць абудзіла яго" [4, с. 61].

Традыцыйна экзистэнцыяльная сітуацыя – мяжа жыцця і смерці – прадстаўлена ў аповесці працэсам раздваення асобы Майстра на "Я", "не-Я" і "маё цела". Іх прысутнасць у розных прасторах і часе ажыццяўляецца сінхронна і адкрывае новыя магчымасці для самапазнання. *"У гэтым жыцці ў яго засталася яшчэ адна няспраўленая работа. Апошняя праца Майстра. І ён будзе не ён, калі не споўніць яе. (...) ...падсвядома ўжо недзе прагнуў адрэжысіраваць, паставіць на агляд усім сваю ўласную смерць, і яго натура, відавочна, была мацней за яго смерць. І на бальнічным ложку, кранаючы, ён не адыходзіў, а працягваў тварыць апошняе дзеянне сваёй уласнай жыццёвай драмы. Смяротнай драмы, дзе ўсё ж рэжысёрам застаецца не смерць, а ён сам, Майстра, бо што разумее гэта смерць у мастацтве" [4, с. 63].* Здольнасць беларускага пісьменніка працаваць у сістэме памежных сітуацый сведчыць аб яго схільнасці аналізаваць з'явы дасканала глыбока, усебакова, аб'ёмна.

Калі падыходзіць да разгляду аповесці і рамана В.Казько і М.Кундэры толькі з рэалістычных пазіцый, то многае можа так і застацца загадкавай таямніцай. Варта зазначыць, што ў творах мастакоў мы маем "реалистическую всеохватность бытия" і "экзистенциальную избирательность" (В.Заманская),

адчуванне “пазачасавасці” і глыбіню філасофскага яго ўвасаблення. Прыватнае жыццё персанажаў рамана М.Кундэры на першым плане, але героі не ўсведамляюць каштоўнасць яго імгнення, гістарычны час застаецца па-за кантэкстам твора. Чаго нельга сказаць пра Майстра В.Казько, для якога знітаванасць з радзімай і часам відавочная. У аповесці беларускага пісьменніка ўражвае эфект працы Казько з часам, які то спыняецца, то прыспешваецца, а часам запавольваецца. Мастаку важна паказаць, што жыццё чалавека, нават сусветна славутага, нагадвае ланцужок выпадковасцей, здольных непрадказальна перайначыць многае.

Філасофскі роздум Майстра канцэптэуальны: кожнаму чалавеку адведзены свой час. *"А век гэты ўжо канае сам, бо яму ў часа няма чаго прасіць, ды там і не падаюць. Час не зважае і не прызнае жабрацтва, як і таго, якога колеру ты трымаеш сцяг, якому Богу ты молішся. Час не разумее і не ведае "халявы", і пад ім не варта мітусіцца..."* [4, с. 48]. *"Час разбурае прастору і адлегласць, рушыць межы"* [4, с. 51]. *"Імгненне, кропля ў моры. Імгненне ператвараецца ў сапраўднасць, калі яно выхапена з вечнасці, тады і кропля робіцца морам. Гэта тая ж самая спрасаванасць часу і матэрыі, што і ў карлікавых планетах. На чалавечы погляд, здаецца, мізэрнасць, кропля, а ў ёй мільёны і мільярды тон вагі"* [4, с.89]. В.Казько пашырае рэальную прастору твора, выводзячы свядомасць Майстра за межы "рэальнай" свядомасці праз сны, трызненні, мроі. Прастора знешняга свету аповесці пашыраецца за кошт прасторы ўнутранага свету галоўнага персанажа. Пераход Майстра з быцця ў нябыт спакойны, узважаны, пазбаўлены анталагічнай панікі. Герой валодае здольнасцю бачыць сябе з боку, ён, паводле думкі А.Камю, не можа перабудаваць свет, але яшчэ здольны яго асэнсаваць.

У аповесці В.Казько мы маем трагічны разлад героя з гістарычным часам сваёй эпохі, паглыбленне працэсаў адчужэння асобы ад знешняга свету. Жаданне Майстра адрэжысіраваць уласную смерць – гэта выклік "пошлай рэчаіснасці", выклік грамадству, няздольнаму абараніць дзіця, жанчыну, прыроду ад гвалту і насілля. Мастак востра адчувае працэс дэгуманізацыі

жыцця і свой юбілей успрымае як чыноўніцкі намер адкупіцца ад пранікнення ў іх асяроддзе "іншароднага цела". Юбілейная вечарына шмат у чым нагадвае булгакаўскі баль у Д'ябла з "Майстра і Маргарыты", у публічным эксперыменце над сабой бачыцца жаданне Мастака дакапацца да глыбінных працэсаў распаду чалавечых сувязяў, асобы, спасцігнуць логіку чыноўніцай дэградацыі, паказаць, як накапліваюцца сімптомы ракавага недамагання – дэпрэсіі ў грамадстве – як прымерыць пачуццё абсурднасці і несправядлівасці жыцця і неабходнасць жыць.

В.Казько, пераадолеўшы ў аповесці ўспрыняцце жыцця толькі ў адным вымярэнні, знешнім, выйшаў на арбіту экзістэнцыяльнай свядомасці, якая адкрыла магчымасць філасофскага і эстэтычнага асэнсавання свету і чалавека як адзінай найвышэйшай каштоўнасці быцця.

Канцэптuallyна-арганізаваная мастацкая рэчаіснасць у творах Віктара Казько і Мілана Кундэры дае падставы гаварыць аб плённым спалучэнні ў мастацкім метадзе пісьменнікаў рэалістычнага і экзістэнцыяльнага кантэкстаў, скіраваных на раскрыццё сутнасці канцэпцыі чалавека ў свеце. Экзістэнцыяльны аналіз на граніцах, на межах дапамагае высвяціць падтэкст учынкаў, якія мала матываваны знешнімі абставінамі і знаходзяцца за межамі лінейнага псіхічнага развіцця асобы. Паглыбленне філасофскіх патэнцый твораў адбываецца праз свядомую ўстаноўку пісьменнікаў на псіхалагічны эксперымент, узмацненне ідэі адчужанасці чалавека ў свеце, на пашыранае даследаванне сферы экзістэнцыяльнага быцця. Экзістэнцыяльнае светабачанне, якое выспявала ў нетрах традыцыйнага рэалізму, сфарміравала ў творах В.Казько і М.Кундэры непаўторны тып экзістэнцыяльнага псіхалагізму як цэласнай і завершанай эстэтычнай сістэмы.

ЛІТАРАТУРА

1. Андре Р. Вчера и сегодня // Иностранная литература. 1988. №9. С.214-218.

2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Изд. 2-е. – М.: "Искусство". 1986. 444 с.
3. Заманская В.В. Экзистенциальная традиция в русской литературе XX века. Диалоги на границах столетий. – М.: Флинта: Наука, 2002. 304 с.
4. Казько В. Да сустрэчы // Полымя. 1997.№5. С.22-131.
5. Кундера М. Вальс на прощание: Роман. – СПб.: Азбука-классика, 2002. 288 с.
6. Постмодернизм: Энциклопедия. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2001. 1040 с.
7. Шевякова Э.Н. Поэтика современной французской прозы: Монография / Моск. гос. ун-т печати. – М.: МГУП, 2002. 228 с.

АННОТАЦИЯ

На материале романа Милана Кундеры "Вальс на прощание" и повести Виктора Казько "До встречи" рассматривается мотив "у порога", "у черты", который дает возможность художникам заглянуть в отдаленные уголки человеческой души, в глубины подсознания. Оригинальная способность западноевропейского и белорусского художников работать "на границе" ситуаций свидетельствует об их желании постичь тайны бытия, человеческую индивидуальность в полифонии общественных связей, выявить глубинную экзистенцию человека. Концептуально-организованная художественная действительность в произведениях В. Казько и М. Кундеры позволяет говорить о творческом соединении в их художественном методе реалистического и экзистенциального контекстов. Экзистенциальный анализ в пограничной ситуации раскрывает подтекст поступков, мало мотивированных внешними обстоятельствами и расположенных за чертой линейного психического развития личности. Углубление философских потенций произведений художников происходит через сознательную установку писателей на психологический эксперимент, акцентирование идеи отчуждения человека в мире, на углубленное исследование сферы экзистенциального бытия.

Экзистенциальное мировоззрение, созревшее в глубинах традиционного реализма, сформировало в произведениях В. Казько и М. Кундеры неповторимый тип экзистенциального психологизма как целостной эстетической системы.

SUMMARY

The motive “at the threshold”, “near the limit” is considered on the ground of the roman “The Last Waltz” by Milan Kundera and the novel “See you again” by Victor Kazko that enables the writers to have a look at the remotest corners of the human soul, at the deep sides of subconscious. The original ability of the West-European and Belarus writers to work “on the boundary” of situations displays their desire to understand secrets of being, human individualism in a variety of social connections and to bring to light the deep existence of a human being. Conceptual fiction reality in the works by M. Kundera and V. Kazko makes possible to tell about creative combining of the realistic and existential contexts in their methods. The existential analysis in the boundary situation displays the hidden reasons of acts that are poorly motivated by external circumstances and placed beyond the limit of the linear psychical development of a personality. Philosophical depth of the works is reached thanks to the authors conscious attitude towards psychological experiments, accent to the idea of human alienation from the world and the deep study of the sphere of existential being. The existential outlook that developed in the depth of the traditional realism has formed the unique type of the existential psychologism as the integral aesthetic system in the works by M. Kundera and V. Kazko

РЭФЕРАТ

На матэрыяле рамана Мілана Кундэры "Вальс на развітанне" і аповесці Віктара Казько "Да сустрэчы" разглядаецца матыў парога, мяжы, які дае магчымасць мастакам зазірнуць у патаемныя куточки чалавечай душы, у глыбіні падсвядомага. Арыгінальная здольнасць заходнееўрапейскага і беларускага пісьменнікаў працаваць на мяжы сітуацый сведчыць аб іх жаданні спасцігнуць

таямніцы быцця, чалавечую індывідуальнасць у паліфаніі грамадскіх сувязей, выявіць глыбінную экзістэнцыю чалавека. Канцэптуальна-арганізаваная мастацкая рэчаіснасць у творах Віктара Казько і Мілана Кундэры дае падставы гаварыць аб плённым спалучэнні ў іх мастацкім метадазе рэалістычнага і экзістэнцыяльнага кантэкстаў, скіраваных на раскрыццё сутнасці канцэпцыі чалавека ў свеце. Экзістэнцыяльны аналіз на граніцах, на межах дапамагае мастакам высвяціць падтэкст учынкаў, якія мала матываваны знешнімі абставінамі і знаходзяцца за межамі лінейнага псіхічнага развіцця асобы. Паглыбленне філасофскіх патэнцый твораў адбываецца праз свядомую ўстаноўку пісьменнікаў на псіхалагічны эксперымент, узмацненне ідэі адчужанасці чалавека ў свеце, на пашыранае даследаванне сферы экзістэнцыяльнага быцця. Экзістэнцыяльнае светабачанне, якое выпявала ў нетрах традыцыйнага рэалізму, сфарміравала ў творах В.Казько і М.Кундэры непаўторны тып экзістэнцыяльнага псіхалагізму як цэласнай і завершанай эстэтычнай сістэмы.